

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Komisja ds. równości i różnorodności

Z B I Ó R

DOBRYCH PRAKTYK W OBSZARZE RÓWNOŚCI I RÓŻNORODNOŚCI

ORAZ PRZYKŁADY ICH NARUSZEŃ

PRZEWODNIK

Katowice, 2025 rok

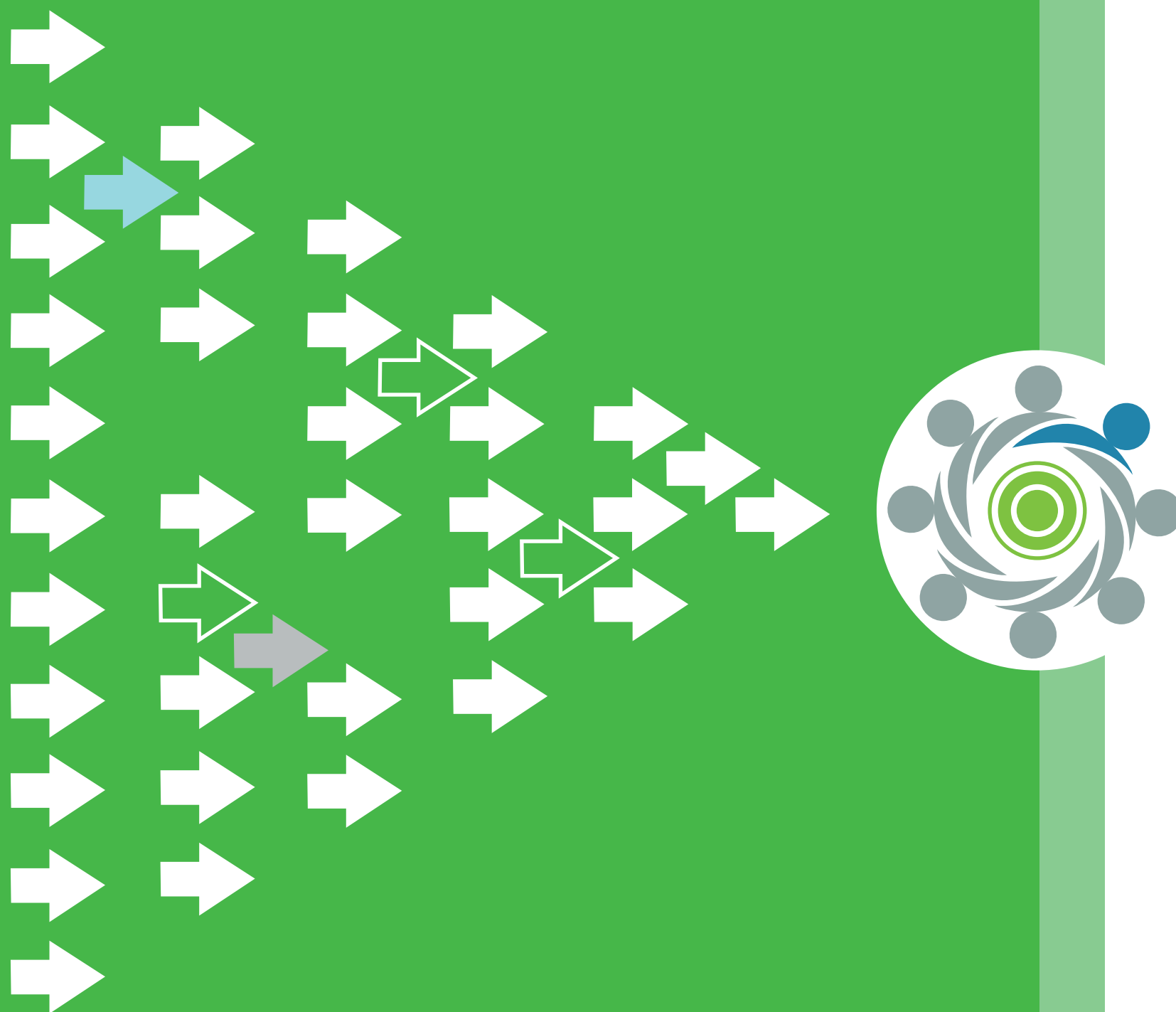
I. Cel i założenia Przewodnika

Uniwersytet może być najlepszym miejscem do nauki, pracy, zaspakajania ciekawości świata i własnego rozwoju.

Wszyscy powinniśmy być odpowiedzialni, aby takim miejscem był również Uniwersytet Śląski.

Początkowo uniwersytet oznaczał wspólnotę nauczycieli i uczniów (universitas magistrorum et scholarium), dziś dodajemy, że jest to **wspólnota wszystkich**, którzy wiążą swoje losy (na dłużej lub krócej) z uczelnią.

Mając na uwadze, jak ważna jest równość i poszanowanie różnorodności w codziennej pracy i nauce oraz jak ważna jest świadomość i wiedza o zachowaniach nieakceptowalnych, naruszających te wartości, sporządzony został katalog zasad i zachowań obowiązujących i zalecanych w Uniwersytecie Śląskim oraz zachowań zakazanych i nieaprobowanych.

Ideą uniwersytetu jest m.in. jego autonomia i samorządność, która polega między innymi na ustanawianiu wewnętrznych reguł postępowania.

Wskazane poniżej praktyki sformułowane zostały przez Członkinie i Członków wspólnoty akademickiej, w drodze szerokich dyskusji, uwzględniając głosy przedstawicieli i przedstawicielek różnych grup społecznych uczących się i pracujących w Uniwersytecie Śląskim.

Katalog ma kształt **przewodnika** – wskazane zostały zasady (podstawowe i szczegółowe) oraz zachowania sprzeczne z nimi, uznane za zachowania niepożądane.

Katalog zachowań niepożądanych ma charakter otwarty, ich wyliczenie jest przykładowe.

I. Cel i założenia Przewodnika

Przewodnik ma do spełnienia **dwie podstawowe funkcje**.

1

Po pierwsze ma służyć informacjami, wyjaśnieniami oraz przykładami każdej osobie współkształtującej społeczność Uniwersytetu Śląskiego, co powinno ułatwić budowanie prawidłowych relacji międzyludzkich z pełnym poszanowaniem zasady równości.

Przykładowy katalog zachowań niepożądanych powinien pozwolić na unikanie wyrządzania krzywdy, wywoływania lęku i dyskomfortu na skutek braku świadomości o negatywnym odbiorze pozornie niewinnych i obojętnych zachowań. Często źródłem przykładów negatywnych są własne doświadczenia Członkiń i Członków wspólnoty akademickiej lub sytuacje zgłaszane podmiotom interwencyjnym lub wspierającym.

Podkreślić więc należy, że chociaż niektóre z nich mogą wydawać się przesadzone lub nieadekwatne, zachowania takie mogą sprawić komuś realną krzywdę i z tego powodu należy ich unikać.

2 Po drugie, „Zbiór dobrych praktyk w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń. Przewodnik” ma charakter komplementarny w stosunku do innych dokumentów stosowanych w Uniwersytecie Śląskim, a zwłaszcza tych, które nakładają na Członkinie i Członków społeczności uniwersyteckiej obowiązek przestrzegania wartości akademickich, przestrzegania obyczajów akademickich oraz dbania o godność i honor studenta lub doktoranta.

Oznacza to, że zachowania uznane w niniejszym Przewodniku za niepożądane mogą wypełniać znamiona deliktu (przewinienia) dyscyplinarnego, zawodowego a nawet czynu zabronionego pod groźbą kary.

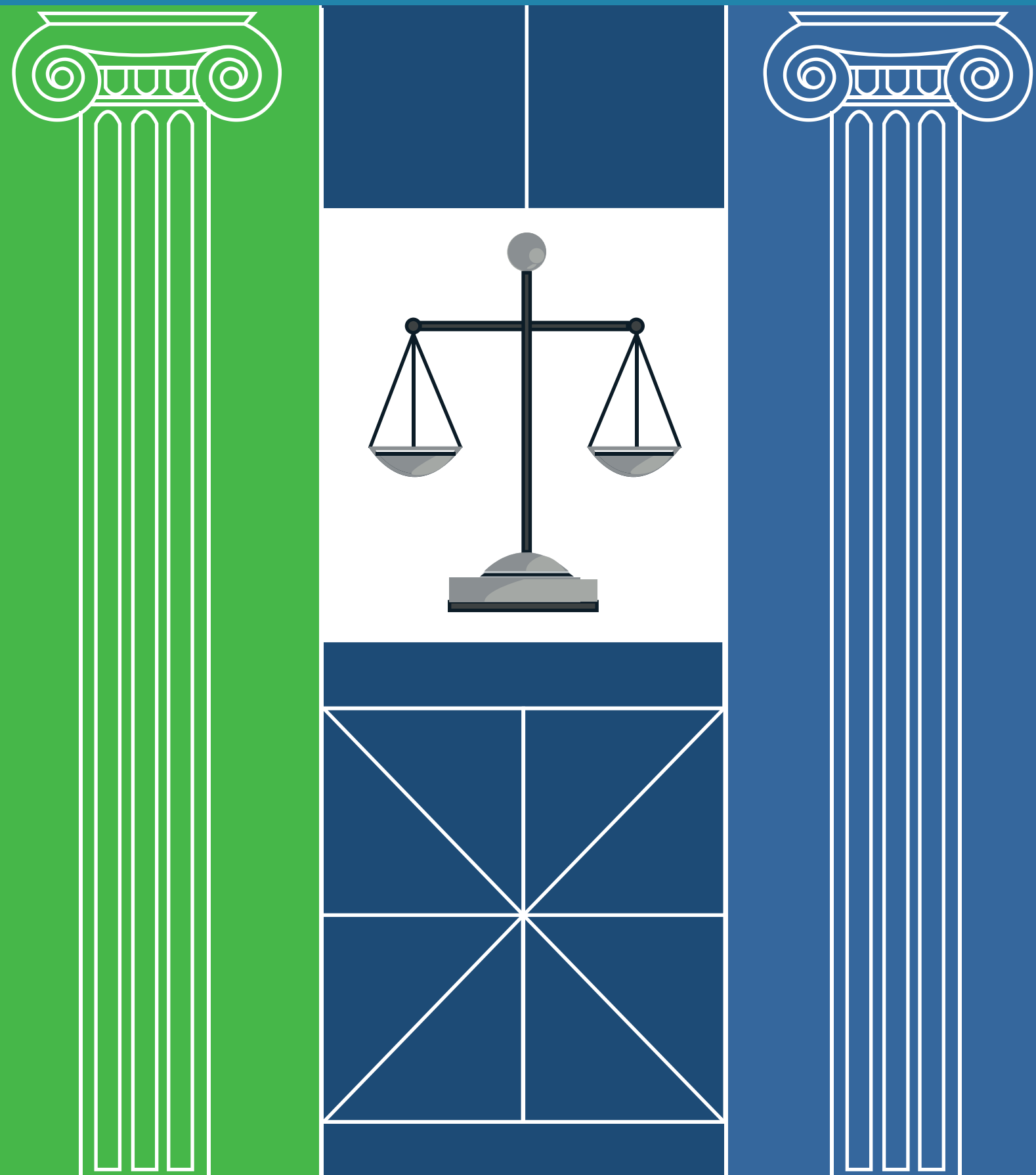
I. Cel i założenia Przewodnika

Sformułowane zasady oraz katalog zachowań akceptowalnych i nieakceptowalnych odnoszą się wszystkich członkiń i członków przestrzeni akademickiej:

- >> **pracowników i pracowniczek naukowych i nienaukowych,**
- >> **doktorantów i doktorantek,**
- >> **studentów i studentek,**
- >> **uczestniczek i uczestników szkoleń, kursów i warsztatów.**

Zachowania uznane za nieakceptowalne odnoszą się do zachowań podejmowanych na terenie Uniwersytetu Śląskiego oraz poza nim, a także w Internecie lub innych środkach masowego przekazu.

Przewodnik ma charakter dynamiczny i będzie rozwijał się w wyniku prowadzonych badań, analiz i ewaluacji.

II. Ogólne standardy obowiązujące w Uniwersytecie Śląskim —

Podstawowe standardy postępowania w uczelni to:

- poszanowanie równości i różnorodności
- stwarzanie równych szans dla wszystkich członków społeczności
- uczciwość i poszanowanie praw każdego człowieka
- przestrzeganie przepisów prawa międzynarodowego, krajowego oraz wewnętrznego
- zapewnienie i poszanowanie bezpieczeństwa każdego członka społeczności we wszystkich sferach realizowanych w Uniwersytecie
- współdziałanie wszystkich na rzecz Uniwersytetu Śląskiego, nauki i kraju

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

1. Zasady dotyczące polityki równościowej i poszanowania różnorodności

1.1 Przydział obowiązków i zadań oparty jest o transparentne kryteria, wśród których wiodącymi są kompetencja, wykształcenie oraz doświadczenie zawodowe.

1.2 Każdy z szacunkiem odnosi się do innej osoby, niezależnie od płci i tożsamości, neuroróżnorodności, rasy, wyznawanego światopoglądu, religii i wyznania, stanu majątkowego, kierunku i trybu kształcenia, wykształcenia, stopnia lub tytułu naukowego, zajmowanej funkcji, wykonywanych obowiązków i innych indywidualnych cech.

1.3 Każdy z szacunkiem odnosi się do obowiązków rodzinnych innych osób, szczególnie tych, które polegają na opiece nad dziećmi lub starszymi albo chorymi członkami rodziny. Konieczność wypełniania obowiązków rodzinnych – w miarę możliwości – uwzględniana jest przy podziale i przydziale poszczególnych zadań oraz organizacji pracy.

1.4 Każdy podejmuje starania poszerzenia swojej wiedzy na temat problemu dyskryminacji, krzywdzących stereotypów, znaczenia poszanowania różnorodności – w szczególności poprzez udział w szkoleniach i warsztatach zapewnianych przez Uniwersytet Śląski.

1.5 Relacje międzyludzkie wolne są od dyskryminacji, protekcjonalizmu, lekceważenia oraz pogardy m.in. ze względu na cechy wymienione w pkt 1.1.

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- jednostronne zwracanie się po imieniu bez uzyskania uprzedniej zgody, pomijanie określonej grupy lub osób w planowanych przedsięwzięciach ze względu na którąś z wymienionych cech, używanie wymienionych cech jako sposobu identyfikacji, przypisywanie im określonych (pejoratywnych) cech, wulgaryzowanie tych cech, czynienie z nich zarzutu, publiczne ich omawianie, nierespektowanie prośb o zwracanie się do osoby z użyciem określonego zaimka lub rodzaju (rodzajnika), stanowiska, stopnia lub funkcji
- deprecjonowanie pozycji zawodowej z uwagi na płeć, orientację seksualną,

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

sytuację rodzinną, pomijanie osób współpracujących lub podwładnych w podziale zadań, wspólnych projektach naukowych itp. z przyczyn pozamerytorycznych

- negatywne reakcje lub nękanie ze względu na ciążę i rodzicielstwo, stan cywilny, sytuację rodzinną, w tym posiadanie i nieposiadanie potomstwa
- stymulowanie i podsycanie niechęci, kierowanie oskarżeń wobec pracowników ze względu na przynależność do danej grupy pracowniczej
- posługiwanie się stereotypami i określeniami deprecjonującymi daną grupę zawodową
- podważanie/lekceważenie/ośmieszanie czyjegoś zdania ze względu na indywidualne cechy człowieka
- poniżanie ze względu na indywidualne cechy człowieka
- kontaktowanie się w godzinach nocnych lub w czasie wolnym od pracy/nauki, oczekując niezwłocznej odpowiedzi

1.6 Każdy doznający naruszenia praw w równym traktowaniu ma prawo oczekiwać wsparcia ze strony właściwych podmiotów powołanych w Uniwersytecie Śląskim. Informacja o wsparciu i sposobach jego uzyskania jest dostępna dla wszystkich członków wspólnoty akademickiej UŚ.

1.7 Każdy ma prawo zgłaszać dostrzeżone naruszenia w zakresie równego traktowania i poszanowania różnorodności.

Nikt z powodu takiego zgłoszenia nie może ponosić negatywnych konsekwencji.

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- przenoszenie pracownika, doktoranta lub studenta składającego zawiadomienie bez jego zgody na inne stanowisko, do innej grupy pracowniczej, wykładowej, ćwiczeniowej

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

- odmowa przyznania określonego świadczenia, wyrażenia zgody na określone przedsięwzięcie z powodu złożenia zawiadomienia o naruszeniu przez pracownika, doktoranta lub studenta
- zwalnianie, wykreślanie, rozwiązywanie określonej umowy z powodu złożenia zawiadomienia o naruszenia przez pracownika, doktoranta lub studenta
- zaniżanie oceny z powodu złożenia skargi, zawiadomienia czy złożenia zeznania

2. Zasady dotyczące osób wymagających wsparcia

2.1 Każda osoba ze szczególnymi potrzebami ma prawo do uczestniczenia w przysługujących jej zajęciach, aktywnościach, przedsięwzięciach dostosowanych do jej potrzeb.

2.2 Każda osoba wymagająca wsparcia ma prawo otrzymać stosowną pomoc ze strony powołanych podmiotów.

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- dyskryminowanie ze względu na neuroróżnorodność, niepełnosprawność lub ograniczenia z nich wynikające
- komentowanie i krytykowanie różnic związanych z neuroróżnorodnością lub niepełnosprawnością
- tolerowanie dyskryminacji, lekceważenia, krytykowania ze strony innych osób wobec osób z neuroróżnorodnością lub niepełnosprawnością
- stymulowanie i podsycanie niechęci, kierowanie oskarżeń wobec pracowników ze względu na neuroróżnorodność lub niepełnosprawność albo ograniczeń z nich wynikające
- posługiwanie się stereotypami i określeniami deprecjonującymi osoby z neuroróżnorodności lub niepełnosprawnością

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

- uniemożliwienie korzystania z praw przewidzianych w Uniwersytecie Śląskim osobom uczącym się z powodu ich niedostosowania lub konieczności udzielenia wsparcia

3. Zasady dotyczące bezpieczeństwa

3.2 Zasady dotyczące relacji międzyludzkich w ogólności

3.2.1 Każdy szanuje prawa i wolności innych członków społeczności akademickiej.

3.2.2 Zgoda na pozazawodowe kontakty i relacje musi być wyraźna, selektywna (ograniczona – ograniczona do konkretnych zachowań, a nie „na wszystko”), dobrowolna (wolna od presji) i odwoływalna.

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- jakiegolwiek formy agresji – fizycznej, psychicznej i werbalnej, bezpośredniej i pośredniej (np. przez Internet), jawnej lub ukrytej, intencjonalnej lub nieintencjonalnej
- groźby użycia siły fizycznej, psychicznej, wykorzystania przewagi formalnej lub nieformalnej, bezpodstawnego odebrania przysługujących uprawnień
- śledzenie kogoś lub blokowanie przejścia, wejścia lub wyjścia
- oferowanie prezentów nieakceptowanych przez drugą osobę
- niezawodowy kontakt (bezpośredni lub pośredni) bez zgody drugiej osoby
- rozpowszechnianie zdjęć, informacji, nagrań bez zgody osoby, której te materiały dotyczą

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

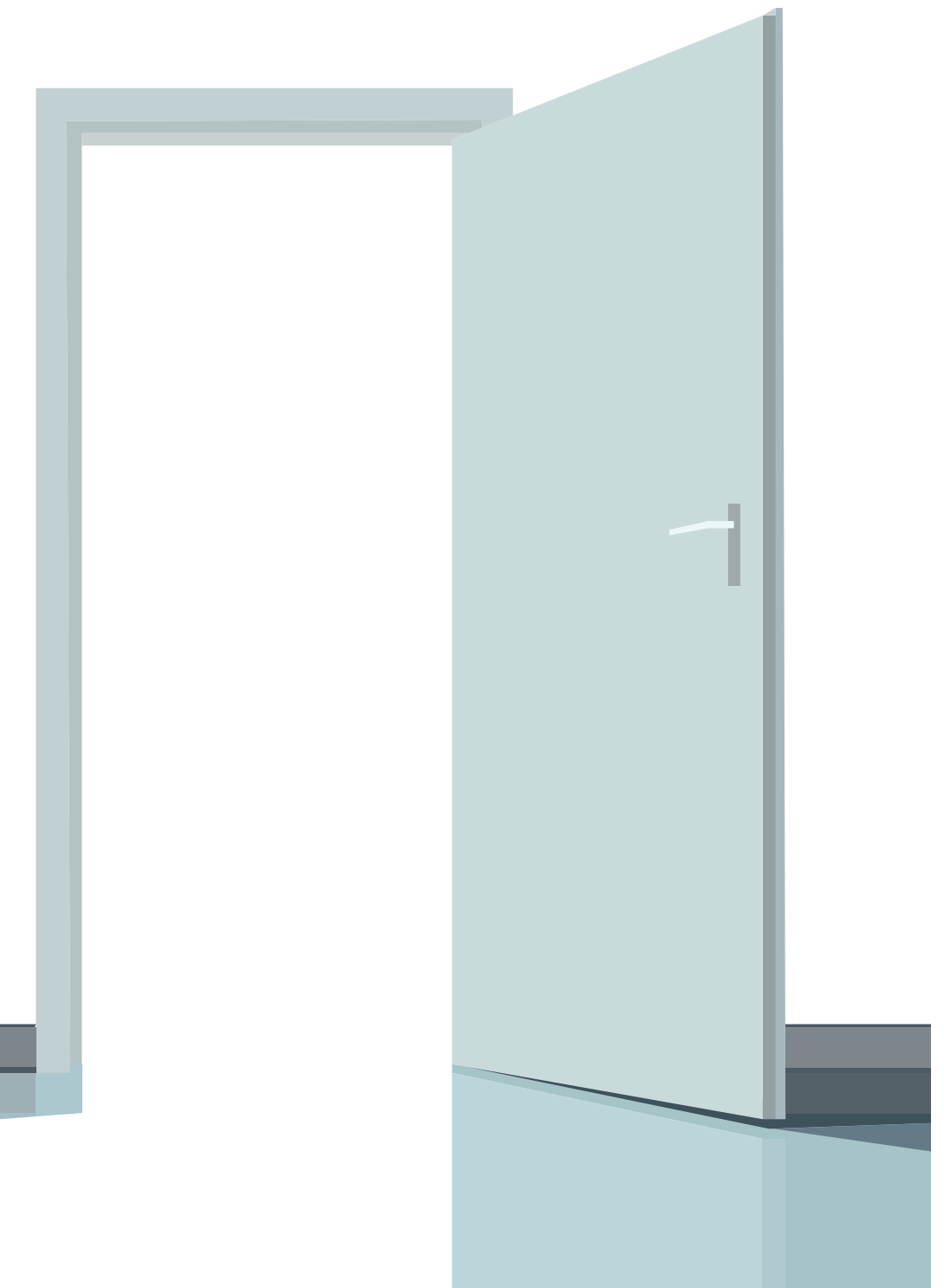
- podszywanie się pod kogoś innego w Internecie lub tworzenie o innej osobie strony internetowej w celu jej poniżenia (digital harassment)
- bezpodstawne uniemożliwianie innym osobom korzystania z ich praw i wolności

3.2.3 Każda osoba doznająca przemocy w Uniwersytecie Śląskim ma prawo otrzymać stosowną pomoc lub wsparcie.

3.2.4 Każdy w miarę możliwości udziela pomocy innej osobie w sytuacji zagrożenia, uwzględniając przy tym procedury opracowane w Uniwersytecie Śląskim:

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

- Gdzie szukać wsparcia:
<https://us.edu.pl/uczelnia/rowne-traktowanie/gdzie-szukac-wsparcia/>
- Zgłoszenie naruszenia:
<https://naruszenia.us.edu.pl/>
- Postępowanie w przypadku otrzymania zgłoszenia naruszenia w UŚ:
naruszenia.us.edu.pl → <https://rb.gy/oq3u5h>

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- brak reakcji przełożonego, opiekuna, członków kierownictwa, komórki lub jednostki odpowiedzialnej za bezpieczeństwo lub poszanowanie praw na zgłoszony fakt przemocy
- nieudzielenie pomocy w sytuacji zagrożenia życia, jeśli udzielanie pomocy nie stanowi zagrożenia dla innych osób
- uzależnienie udzielenia pomocy od podjęcia zachowań zgłaszającego nie wymaganych prawem – udzielenia korzyści, rezygnacji z wykorzystania drogi prawnej

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

3.3 Zasady bezpieczeństwa seksualnego

3.3.1 Każdy ma obowiązek szanowania prawa do intymności innych osób (w sferze psychicznej i fizycznej).

3.3.2 Każdy ma obowiązek dołożenia starań, aby inne osoby czuły się niezagrożone z jego strony.

Przykłady zachowań naruszających tę zasadę:

- wszelkie molestowanie seksualne, za które uznać należy m.in. kontakt seksualny bez zgody drugiej osoby, wymuszanie kontaktów seksualnych (np. szantażem, obietnicą korzyści, na tle zależności stanowiskowej lub roli i funkcji w uczelni), niechciany dotyk, nieuprawnione propozycje seksualne (składane wprost lub w zawołowany sposób) lub pytania dotyczące aktywności seksualnej, przesyłanie zdjęć o charakterze erotycznym

- komentarze dotyczące płci lub orientacji psychoseksualnej, w tym m.in. deprecjonowanie pozycji zawodowej z racji płci; seksistowskie/ lekceważące/ pobłażliwe/infantylizujące uwagi na temat osób danej płci; zwracanie się do młodszych kobiet po imieniu, bez użycia stopnia lub tytułu naukowego, podczas gdy w tej samej rozmowie tytułowani są mężczyźni; obrażanie i krytykowanie ze względu na orientację psychoseksualną piętnowanie osób LGBT+; obrażanie, wyśmiewanie osób transpłciowych
- rozpowszechnianie nienaukowych informacji na temat osób LGTB+
- gesty i wypowiedzi o dwuznacznym, erotycznym lub seksualnym charakterze
- rozmowy o życiu intymnym, erotycznym bez zgody drugiej osoby
- żarty o życiu intymnym, erotycznym

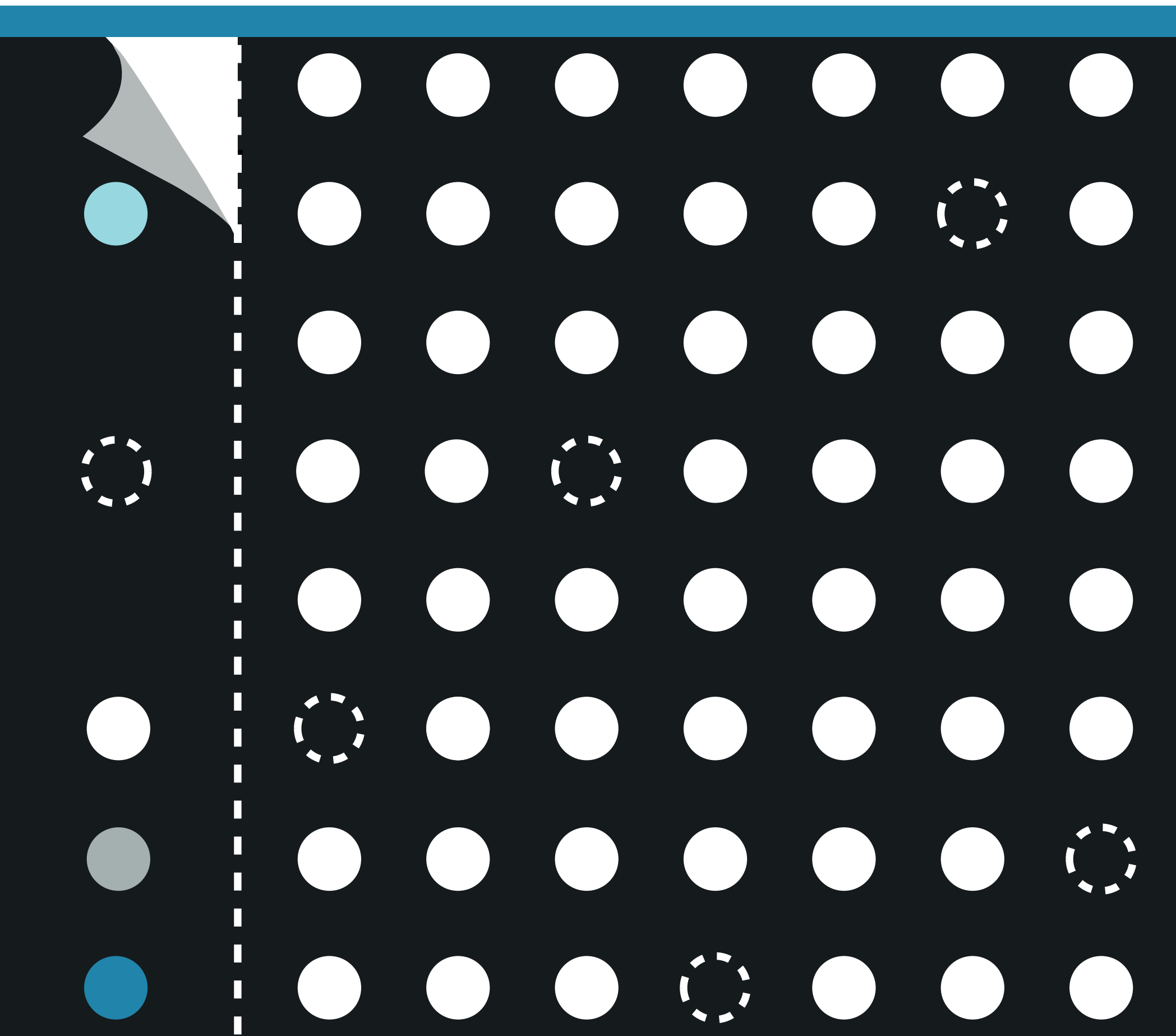
III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

- komentarze dotyczące wyglądu, doprowadzające do zawstydzenia osoby, której wygląd jest komentowany
- eksponowanie seksistowskich, erotycznych, pornograficznych lub drastycznych materiałów w jakiegokolwiek formie (np. wygaszacz ekranu, kalendarze, zdjęcia, plakaty)
- rozpowszechnianie informacji o poniżającym charakterze dotyczących czyjegoś życia osobistego lub seksualnego
- wykorzystywanie uzależnienia formalnego lub nieformalnego, trudnego położenia, poczucia osamotnienia lub bezradności do nawiązania relacji intymnych
- relacje romantyczne lub seksualne między studentami/studentkami a nauczycielami akademickimi

III. Zasady szczegółowe w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń

- relacje romantyczne lub seksualne między podwładnymi a przełożonymi
- sytuacje niejednoznaczne, potencjalnie wywołujące poczucie zagrożenia, na ile pozwalają na to warunki techniczno-organizacyjne – wyznaczenie terminu egzaminu dla jednego studenta/ki późnym wieczorem, egzaminowanie poza siedzibą uczelni, wyznaczanie spotkań służbowych podwładnemu poza miejscem pracy (gdy nie jest to uzasadnione okolicznościami)
- wykorzystywanie do komunikacji między studentami a pracownikami dydaktycznymi kanałów nieoficjalnych (typu FB, WhatsApp) oraz kontaktowania się w godzinach nocnych

Definicje podstawowych pojęć związanych z dyskryminacją oraz naruszeniem zasady równości i poszanowania różnorodności.

- **Dyskryminacja** - nierówne traktowanie osób ze względu na ich cechę (zarówno nabytą, wrodzoną, jak i przypisaną), w szczególności: płeć, wiek, zakres sprawności, tożsamość płciową, orientację seksualną, wygląd, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, przekonania polityczne, przynależność związkową, charakter zatrudnienia. W szczególnych przypadkach, nie stanowi jednak dyskryminacji odmienne traktowanie, jeżeli jego cel jest zgodny z prawem, a także gdy jest ono uzasadnione istotnym wymogiem zawodowym, pod warunkiem, że jest proporcjonalne.

- **Molestowanie** - każde, nawet jednorazowe, niepożądane zachowanie, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby fizycznej i stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery.
-

■ Definicje podstawowych pojęć związanych z dyskryminacją oraz naruszeniem zasady równości i poszanowania różnorodności

- **Molestowanie seksualne** - każde, nawet jednorazowe, niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności danej osoby, w szczególności stworzenie zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy.
-

Komisja ds. równości i różnorodności Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

monitoruje przestrzeganie zasad równego traktowania i poszanowania różnorodności w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, w szczególności prowadzonej w tym względzie polityki Planu Równości Płci. Celem działań Komisji jest przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, bezpośredniej i pośredniej, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie czy orientację seksualną.

Zbiór dobrych praktyk w obszarze równości i różnorodności oraz przykłady ich naruszeń. Przewodnik stanowi załącznik do uchwały nr 16 Komisji ds. równości i różnorodności z dnia 12 lipca 2024 roku.